

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı:11/3 2022 s. 1322-1334, TÜRKİYE

Derleme Makale

YETİŞKİNLER EĞİTİMİNDE ÜÇ ÖNEMLİ ÖĞÜT: HİLM, İLİM VE NEFSİN EĞİTİMİ

İbrahim GÜL*

Geliş Tarihi: Mart, 2022

Kabul Tarihi: Ağustos, 2022

Öz

Yetişkinler eğitimi, bireyin içinde yaşadığı toplumsal hayatta uyumu ve karşılaştığı sorunlarla mücadele etmesi bakımından önemli bir işleve sahiptir. Böyle bir eğitimin katılımcıları, örgün eğitimden farklılık gösterir. Yetişkinler öğreticilerinin de bazı özelliklere sahip olmalarını gerektirir. Bu çalışma İmam Cafer-i Sadık'ın bir nasihatinden ilham alınarak hazırlanmış kuramsal bir çalışmadır. Bir kişinin İmama gelerek *bana öğüt ver ya Eba Abdullah* sözüne karşılık ona nefsin riyazeti (eğitimi), hilm (yumuşak davranışlı olmak) ve ilimle ilgili olmak üzere dokuz öğüt vermiştir. Bu çalışmada, bu dokuz nasihat ele alınarak bunun yetişkinler eğitiminde önemi üzerinde durulmuştur. Konuyla ilgili olarak bir alanyazın taraması yapılarak bu kavramlar araştırılmış ve bunların anlamları üzerinde durulmuştur. Her üç alanda yapılan bu öğütler günümüz toplumsal yaşamımızda oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Değerlerin hızlı bir şekilde bozulduğu günümüzde söz konusu öğütlerin günlük hayatımızdaki yeri üzerinde durulmuş ve bunların yetişkinler eğitimi bakımından ne kadar önemli olduğu tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yetişkinler eğitimi, hilm, ilim, nefsin eğitimi.

THREE IMPORTANT ADVICE IN ADULT EDUCATION: GENTLENESS, LEARNING AND NAFS EDUCATION

Abstract

Adult education has an important function in terms of adapting the individual to the social life he lives in and struggling with the problems he encounters. Participants in such training differ from formal education. Requires adult tutors to have some features as well. This study is a theoretical study inspired by the advice of Imam Cafer-i Sadik. A person came to the Imam and said, give me advice, Eba Abdullah. In response to this promise, Imam gave him nine advices. These advices are about nafs education, gentleness and learning. In this study, these nine advices are discussed and their importance in adult education is emphasized. By making a literature review on the subject, these concepts are researched and their meanings are emphasized. These advices in all three areas have a very important place in our today's social life. In today's world where values are rapidly deteriorating, the place of these advices in our daily life has been emphasized and it has been tried to discuss how important they are in terms of adult education.

Keywords: Adult education, gentleness, learning, nafs education.

* Doç. Dr.; Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, igul@omu.edu.tr

Giriş

Her toplumda birlik ve beraberliğin bozulduğu, toplumsal ve bireysel amaçların bütünlüğünü yitirdiği dönemlerde, yetişkinlik eğitimi yoluyla toplumun yeniden biçimlendirmeye yönelik girişimler olmuştur. Böylesi durumlarda, toplum önderleri çoğunlukla yetişkin eğitimi çalışmalarına yönelmişlerdir (Bülbül, 1987). Özellikle yaşadığı dönemde İmam Cafer Sadık (D. 699/702-Ö.765) benzer bir görevi üstlenmiş ve yetişkin insanların eğitimi için çaba sarf etmiştir. Eğitimde izlediği hoşgörülü tutum ve etkili öğütleriyle günümüz insanına da ışık tutacak bir örnek şahsiyettir (Sertoğlu, 1968). Benzer uygulamalardan günümüzde de yararlanmak mümkündür.

Teknolojik gelişmeler, internetin kullanımı ile sosyal ağların genişlemesi farklı kültürleri etkilemiş ve gelişmekte olan toplumlar bundan olumsuz etkilenmişlerdir. Bu süreçte ortaya çıkan yeni iletişim teknolojileri, ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal alanlarda köklü değişimler yaratmaktadır (Örs ve Tetik, 2010). Bu değişimlerin bir sonucu olarak insanlarda hoşgörü ve anlayış azalmış, ilim farklı bir kimliğe bürünmüş ve nefsin eğitimi güçleşmiştir. Böyle bir ortamda özellikle yetişkin insanların eğitimine olan ihtiyaç gittikçe daha da artmaktadır. Gelecekte yetiştirilecek bireylerin, yetişkinlerin eğitimi altında biçimlendirileceği gerçeğinden hareketle bu tür öğütlerin bilinmesi ve hayata geçirilmesi önemli görülmektedir.

Yetişkin Kavramı

Yetişkin insan denilince fiziksel gelişimini tamamlamış kişiler anlaşılır. Gelişimin bir bütün olduğu göz önüne alınırsa, yetişkin insanın zihinsel, psikolojik, ruhsal ve duygusal bakımdan da olgunlaşmış olması gerekmektedir. Bazı bölgelerde yetişkin kişi denilince, evli ve bir işe sahip olan birey anlaşılmaktadır. Bu tür özellikleri dikkate alınarak tanımlandığında yetişkin birey, zihin, bedensel ihtiyaçlarını tamamlamış, belli bir psikolojik olgunluğa erişmiş, ekonomik bağımsızlığını elde etmiş ve içinde yaşadığı toplumda sorumluluk üstlenmiş kişi (Celep, 1995) olarak tanımlanabilir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO, 1985) yetişkini, beden ve düşünce yapısı bakımından olgun kişi olarak tanımlanmaktadır.

Yetişkin insan kendi kararlarını alabilecek ve hayatını devam ettirebilecek yaşa ve olgunluğa sahiptir. Bu yönüyle düşünüldüğünde, yetişkin kavramı kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yetişkini, 24 yaş üzerindeki kişi olarak tanımlamaktadır (Ulusoy, 2001). Türk Medeni Kanunu'na göre erginlik, on sekiz yaşında başlar ve evlenme kişiyi ergin kılar (TMK, 2001). Bir bakıma evlilik kişiyi reşit kılmakta ve evli olan kişi yetişkin birey kabul edilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de olgunluk yaşı ise kırk olarak belirtilmiştir (Ahkaf/15). Bu yaşa ulaşanlar olgun kişiler olarak kabul edilmekle birlikte, erginlikten itibaren her birey yaptıklarından sorumlu, ibadet yapmakla mükellef kılınmıştır.

Yetişkinlik kavramına toplumsal biyolojik, toplumsal ve psikolojik açıdan bakmak mümkündür. Toplumsal açıdan bakıldığında birey daha üretken, başkalarının saygı duyduğu, öğrenme ve gelişme eğiliminin bulunduğu ve toplumun kendisine sorumluluk yüklediği kişiler akla gelmektedir (Miser, 1999). Biyolojik açıdan yetişkinlik, bireyin üreme fonksiyonuyla ilgilidir. Yasal yetişkinlik ise, bireyin birtakım hak ve yetkileri elde etme sorumluluğunu kazanması yaşına erişmesi olarak görülmektedir. Psikolojik anlamda kişinin kendi kendisini yönetme sorumluluğunu üstlenmesi anlamına gelir (Yalçın, 2002).

Yetişkin Eğitimi

Yetişkin insanların eğitimi, çocuklara göre farklılık gösterir. Bu farklılık yetişkin insanın özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Yetişkin insanlar başkalarına göre fiziksel, psikolojik ve toplumsal bakımdan farklıdırlar. Fiziksel bakımdan, sinir sistemi, görme ve işitme yeteneği, beden sağlığı bakımından daha dayanıklıdırlar. Psikolojik bakımdan zekâ, benlik ve benlik algıları da farklılık gösterirler. Toplumsal açıdan ele alındığında, üretken, başkalarını düşünen ve ilgileri daha derin ve farklı rollere ve umutlara sahiptirler (Miser, 1999). Yetişkinler eğitiminde asıl önemli değişken öğrenmenin oluşumu ile ilgilidir.

Yetişkinler eğitimindeki bu farklılık eğitim ve öğrenme süreci başta olmak üzere öğretim yöntemlerini etkiler (Rogers, 1986). Yetişkinlerdeki öğrenme isteği ve güdüsü yetişkinler eğitiminde etkili olmaktadır. Yetişkinleri bilme ve öğrenmeye teşvik eden bu etkenlerin öğretici tarafından bilinmesi gerekir. Bu durum öğrenmeyi kolaylaştırırken etkililiği artıracaktır. Geray (1978), yetişkinler eğitimindeki özellikleri şöyle sıralamaktadır: Yetişkinler ancak belli bir zamanlarını öğrenmeye ayırabilirler. Onlar önceden belli deneyimlere sahip olup daha önce yaşamış oldukları başarısızlıklar, onların öğrenmelerine olumsuz etki yapabilir. Yetişkinlerde öğrenme gönüllük esasına dayanır. Onları belli bir konuda eğitime zorlamak doğru olmaz. Yetişkin ile öğretici arasındaki ilişki daha çok bir meslektaş ve arkadaş ilişkisine dayanır. Bu açıklamalardan hareketle yetişkinler eğitimi, belli amaçları gerçekleştirmek için yetişkin ve öğreticinin belli bir plan çerçevesinde yürüttükleri eğitim faaliyetleri (Uysal, 2004) olarak tanımlanabilir.

Yetişkinler eğitiminde, öğrenenler kadar bu eğitimde görev alacak eğitimciler de önemli yer tutar. Daloz'un (2012) bu konuda verdiği bazı ipuçlarına bakmak gerekir: Yetişkin, öğrenme sürecinde yolcu gibi düşünülmelidir. Öğretmen öğrenecek kişiye rehber olmalı, bunlar arasındaki ilişki şefkate dayalı olmalıdır. Kılavuzlar dönüşüm sürecinde anahtar bir görev üstlenir. Bu kılavuzluk bir hikâyeye dönüştürülmelidir. Aslında hikâyeye, öğreneni bir tür yolculuğa çıkarır. Eğitici kişi öğrenen üzerinde güven oluşturmalı ve yolculuk esnasında sesini duyurabilmelidir. Bir defa güven sağlandıktan sonra zıtlıkların oluşması yani görüş ayrılıklarının ortaya çıkması bir sorun oluşturmaz. Yetişkin eğitimciler, insancıl, hoşgörülü, insana değer veren, liderlik yeteneğine sahip, geniş bir dünya görüşüne sahip kişiler olmalıdırlar (Okçabol, 1994). Yetişkinler eğitimini farklı kılan süreç böyle özetlenebilir.

Yetişkinler eğitiminin amacı, bireyin daha başarılı bir hayat sürmesine yardımcı olmaktır. Bu amaçlar ayrıntılı olarak ele alındığında şöyle özetlenebilir: Bilgi, beceri ve yeterli düzeyi yüksek bir toplum oluşturma, yetişkinlerin yaşamını engelleyen sorunlara çözüm bulmalarına destek olma, yetişkinlerin kendini gerçekleştirmesine fırsatlar sağlamadır (Darkenwald ve Merriam, 1982). Bir toplumu oluşturan bireylerin yeterliklerinin geliştirilmesi, onların günün koşullarına uyumuna yardımcı olacaktır (Güleç vd, 2012). Günümüzde özellikle yetişkin sorunlarının üstesinden gelmeye yardımcı olacak böyle bir eğitimin desteklenmesi gerekmektedir. Nuissl'e (2009) göre, yetişkin eğitime katkı sağlayan kişiler çoğunlukla güvencesiz istihdam koşullarında birtakım faaliyetlere katılmaktadırlar (Karaman, 2016). Yetişkinler eğitiminde farklı yaklaşımlar ve insanların işe kabul edilmelerindeki bu farklılıklar, istihdamın geçici, tam ve yarı zamanlı veya gönüllü olmasına neden olmaktadır (Jütte, Nicoll ve Olesen, 2011).

Yetişkinler eğitiminin ilkelerini şöyle sıralamak mümkündür (Ebner ve Motschilnig, 2019): 1) Yetişkin eğitiminde kamu yararı olup toplumlara dönüştürür. 2) Herkese erişim hakkı sağlanmalıdır. 3) Yaşına bakılmaksızın herkes öğrenebilir. 4) Öğrenci, öğrenim süreci içinde ve sonuçların merkezindedir. 5) Başarılı bir öğretim için profesyonel öğretmenler gereklidir. Özellikle tasavvufi konularda bir mürebbiye ihtiyaç duyulur. Böyle bir kişi batın ilmine sahip olmalıdır. Böyle bir eğitimin amacı, inanç, düşünce ve tutumlarda ortak noktaları yakalamaktır.

Yetişkin eğitiminin felsefesiyle ilgili olarak Bergevin (1967) şunları önermektedir: Yaşamı anlamlı kılarak onların hayattan zevk almalarına ve kendilerini anlamaları için onlara yardım etme. Yetişkinlerin politik, kültürel ve dini olgunluklarını geliştirmelerine fırsat sağlama (akt. Güneş, 1996). Bu açıklamalardan yetişkin eğitiminin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Kısacası böyle bir eğitime her zaman ihtiyaç duyulacağı bir gerçektir.

İmam Cafer Sadık

İmam Cafer Sadık on iki imamdan altıncısıdır. Yaşadığı dönemin bir lideri olarak kabul edilmektedir. Onun bir mezhep kurucusu olduğu çoğunlukla Şia tarafından kabul edilmektedir. Türkiye’de taraftarı bulunan Hanefî mezhebinin kurucusu Ebû Hanîfe (ö. 150/767) kendisinden ders almıştır. Cafer Sadık, Medine’de ilimle meşgul olarak Emevî baskılarından kurtulabilmiştir (TDV, 1993). Bir gün İmam Cafer Sadık’a gelen birisi, “*ya Ebu Abdullah bana öğüt ver deyince, Hak yolunun yolcularına şu dokuz öğüdü verebilirim* buyurdu. *Bunların üçü nefsin eğitimi, üçü hilm (yumuşak davranma) ve üçü ise ilimle ilgilidir. Bunları tut ve ona göre davranmayı ihmal etme*” (Sertoğlu, 1968, s. 269–372) buyurmuştur. Bu öğütler, bugün için bile düşünüldüğünde çok önemli nasihatlerdir. Bu makalenin konusunu oluşturan bu öğütlerin günümüz yaşamında önemi üzerinde durulmuştur.

İmam Cafer Sadık’ın nefsin eğitime yönelik üç öğüdü şunlardır: 1) Karnının iyice acıktığını ve iştahının iyice açıldığını hissetmeden, buna kanaat getirmeden hiçbir şey yeme. İştahsız yenilen şeyler insanı aptallaştırır. 2) Yiyeceğin yemeği ancak helal olduğuna kanaat getirdiğin takdirde ye. Helal olmayan bir yiyeceğe karnın ne kadar aç olsa da el sürme. Yemeğe başlamadan önce Allah’ın adını an. 3) Yemek yerken karnını üçe ayır. Üçte birini yiyecek, üçte birini içecek, üçte birini nefsin ayır ve boş tut. İnsan sofradan her zaman bir miktar yiyebilecek hâlde kalkmalıdır. Doğru yeme alışkanlığını esas alan bu öğütlerin bireyin sağlıklı yaşaması kadar nefsin eğitimiyle de yakından ilişkisi bulunmaktadır. Bir bakıma öğütler hem insanın sağlıklı yaşaması hem de nefsin hâkim olmasına yönelik önemli bilgileri ve uygulamaları içermektedir.

Nefsin Tezkiyesi (Eğitimi)

Nefsin eğitiminde farklı yollar izlenebilir. Bunun en basit yollarından birisi yemekle ilgilidir. Acıkmadan yememenin nefsin eğitiminde önemli bir yeri vardır. Bu konuda elbette tıp doktorlarının sözlerine itibar etmek gerekir. Gastronomi ve mutfak sanatları uzmanı Saygı (2021), aç olmadan yemek yemeyi *akılsız beslenme* olarak nitelendirmektedir. Bu duyguyu yenen kişiler sağlıklı olurlar. Uzman psikolog Kaya (2022), böyle bir durumu *duygusal yeme* olarak tanımlamaktadır. Sağlıklı yemek yeme alışkanlığı oluşturmak için öncelikle sabretmek gerekir. Sabretmek başlı başına nefsin eğitiminde önemli yer tutan bir diğer kavramdır. Konunun uzmanlarının açıklamalarından, acıkmadan yemek yemenin obezite başta olmak üzere birçok sağlık sorunlarını beraberinde getireceği anlaşılmaktadır. Bir araştırmaya göre, zengin

karbonhidratlı yiyecekler beyinde daralmaya neden olmakta ve bu durum Alzheimer gibi hastalıklara yakalanma riskini artırmaktadır (internethaber, 2019).

Tükettiğimiz yiyeceği ancak helal olduğundan emin olduktan sonra yemek gerekir. Yani helal kazanmak ve helal yemek nefsin eğitiminde önemli yer tutar. Tüketilen gıdalar dinî, etnik ve sosyal gruplarla etkileşimi sağlayan en önemli faktörler arasında yer almaktadırlar. İnsanlar hangi inanca mensup iseler onun kuralları çerçevesinde gıdaları önemserler (Güneş ve Yetim, 2020). Helal yeme ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de de birçok ayet bulunmaktadır. “*Ey insanlar! Yeryüzündeki helâl ve temiz nimetlerden yiyin*” (Bakara/168,172; Maide/88). Birçok ayetlerde de haram olan şeyler belirtilerek bunların yenmemesi emredilmiştir. “*Size şunlar haram kılındı:...*” (Maide/3) denilerek haram olan şeyler sayılmaktadır. Kutsal kitapta haram kılınan şeylerin bireyin ruh, beden, akıl ve inanç sağlığına zarar veren gıdalar olduğuna dikkat çekilmektedir (Erdem, 1997). Gazâlî'ye (1986) göre, helâl kazancın en önemli amacı helal lokma yemektir. Böylece helal lokma bedene ibadetler için gerekli olan kuvveti sağlar (Akt. Boran, 2016).

Günümüz en önemli hastalıklarından birisi, helal ve haram kavramlarının dikkate alınmamasıdır. Böylece günümüzde haksızlıkla elde edilen makam ve mevkilere gelme ve bu yolla elde edilen kazançların da helal olmadığı bilincinde olmak gerekir (Yılmaz, 2001, s. 5). Her insan helalinden kazanmayı ve tüketmeyi alışkanlık hâline getirmelidir. Her aile reisi bu önemli ilkeyi öncelikle kendi evinde uygulamalıdır. Hz. Ali buyurur ki “*aç kalmak alçalmaktan hayırlıdır.*” Helal bir yolla elde edilen yemeğe başlamadan önce, Allah'ın adının anılması ve yemek sonunda ise O'na bu nimeti sağlayan Allah'a şükredilmesi gerekir.

Yemek yerken midenin üçe ayrılması hem tıbbi bakımdan hem de nefsin eğitimi bakımından önemli bir husustur. Midenin tamamının yemekle doldurulması tıbben zararlı görülmektedir. Midenin tıka basa doldurulması hâlinde o görevini yapamaz ve bu durum bazı hastalıklara sebep olur. Yemeği sadece zevk için değil Allah'a kulluk ve ibadete güç yetirmek için yemelidir. İbadet için yemek yenilmesinden amaç nefsin arzularına engel olmaktır. Yemek için mutlaka acıklmalı ve doymadan sofradan kalmalıdır (Cihan, 1982). Doyduğu hâlde tıka basa bir şeyler yemek haramdır. Birey hayatını devam ettirecek miktarda yemeli ve içmelidir (Çetin, 2010). Hz Muhammed şöyle buyurmuştur (Tirmizî): “*İnsana, yaşaması için birkaç lokma yeter. (Güçlenip daha çok çalışmak için) çok yemek isteyen, karnının yani midesinin üçte birini yemekle doldursun, üçte birini suya ayırsın, üçte birini de rahat nefes alması için boş bıraksın*”.

Hilm (Başkalarına karşı yumuşak davranma)

İmam Cafer Sadık'ın hilmle ilgili üç öğüdü şunlardır: 1)Eğer biri haklı veya haksız yakana sarılıp sana hakaret savurup küfür bile etse ona asla kötü söz söyleme. Kötü söz söylemek kadar insanı aşığılaticı bir şey olamaz. 2)Eğer biri sana kötü bir şey isnat edecek olursa, şu karşılığı ver: Eğer söylediğin şey bende mevcut ise Cenabı Hak beni ıslah etsin. Bana isnat ettiğin kötülük bende yoksa o zaman Allah'a seni affetmesi için yalvarırım. 3)Sana kötülük yapanlara sen iyilikle karşılık ver. İnsanı insan yapacak bu üç nasihat insanlığa çok şey kazandıracak türdendir. İnsanlar haksız yere işittiği bir kötü söze, uğradığı iftiraya hilmin bu üç öğüdü ile karşılık verirlerse bu kötülükleri yapan insanlar yaptıklarından utanırlar ve böylece onların doğru yolu bulma ihtimalleri artar.

İnsanlar birlikte yaşarlar ve birlikte yaşamanın bir sonucu olarak bazen birbirlerine karşı kırıncı olabilirler. Böylesi durumlarda karşı tarafın tepkileri olayın gidişatını belirler. Yani

hakaret gören kişinin alttan alması ve diğerine karşılık vermemesi, gereksiz birçok çatışmayı olumlu yönetmeye yardım eder. Bu konuda Hacı Bektaş Veli'nin “*incinsen de incitme yine düşmanın da insan olduğunu unutma sözleri çok anlamlıdır*” (negüzel sözler, 2020). Başkalarına karşı güzel söz söylemek Kur'an-ı Kerim'de de yer almaktadır. “*Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler; yoksa şeytan aralarına girer...*” (İsra/56).

Söz söylemek kadar bu sözün ne şekilde ve nasıl söylenildiği de önemlidir (Hacımuftüdüglü, 2014). Kötü söz kişiyi aşağı kılar ve zelil eder. Tasavvuf anlayışında birisi size kötü söz söylemiş olsa bile buna misliyle karşılık vermek doğru değildir. Kâmil insan olma yolunda ilerleyen dervişler çoğu zaman sessiz kalmayı yeğlerler. Yunus Emre der ki:

Dövene elsiz gerek

Söğene dilsiz gerek

Derviş gönülsüz gerek

Sen derviş olamazsın (Toprak, 2006, s. 104).

Kötü olan davranışlarından birisi de başka birisine yapmadığı bir suçu isnat etmektir. Başka bir anlatımla iftira atmaktır. İftira, dil yolu ile başkasının şeref, itibar, namus ve haysiyetine karşı saygısız davranmaktır (Algül, 2000). Eğer bir kişi hakkında söylenen şeyler o kişi de mevcut ise bu durum iftira oluşturmaz. Ancak başkalarının kötü fiillerini araştırmak da doğru bir davranış değildir. Genç Abdal bir nefesinde şöyle buyurmaktadır:

Genç Abdal sakla sen seni sende

Hak seni saklasın can ile tende

Hak buyurdu ben sendeyim sen bende

Sakla kulum beni saklayım seni (antoloji.com, 2016).

Bir kişiye herhangi bir suç isnat edilmesi büyük günahlar arasında sayılmaktadır. İslam dininde iftira haram kılınmıştır. “*Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme!* (İsrâ/36), başka bir ayette ise, *Ey iman edenler! Bilmeden birilerine zarar verip de sonra yaptığınıza pişman olmamanız için, yoldan çıkmışın biri size bir haber getirdiğinde doğruluğunu araştırın*” (Hucurât/6) buyurulmaktadır. Bundan başka asılsız olması muhtemel haberleri doğruluğu gibi kabul edip bunları araştırmadan inanmak da aynı derecede kötü bir davranış olarak kabul edilmiştir. Böyle bir durumda iftira atan kişinin mutlak tövbe etmesi gerekir. Hatta böyle bir iftira atan kişinin bağışlanması için Allah'tan bağışlanma dilemek ise erdemli bir kişiden beklenen bir davranıştır. Hz. Ali'ye gökten daha ağır ne olabilir diye sorulduğunda, “*suçsuz kişiye atılan iftiradır*” buyurmuşlardır (İbn Hacer, 1419; akt. Gekçe, 2017). Kötülük yapan bir kişiye iyilikle mukabelede bulunmak olgun bir insan davranışdır.

Şeyh Edebalı, “*İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin, iyiliğe kötülük ise şer kişinin işidir*” buyurmaktadır. Bu eylem veya davranış aslında Hz. Ali'ye aittir. Hz. Muhammed sahabelerine Ali'yi niçin çok sevdiğini şöyle bir örnekle göstermiştir. Hz. Ali'ye tam yedi defa birisi sana kötülük yapsa ne yaparsın sorusuna, Hz. Ali “*iyilik ederim*” buyurmuştur (Sanıgök, 2021). Kötülük eden birisine karşı iyilik yapmak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: “*İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel olan davranışla sav; o zaman bir de göreceksin ki seninle aranızda düşmanlık bulunan kimse kesinlikle sıcak bir dost oluvermiş!*” (

Fussilet 34). Bu Allah keliminden İslam dininin esasen güzel ahlaktan ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

İlim

İmam Cafer Sadık'ın ilimle ilgili üç nasihati ise şöyledir: 1)İlmi, hakikat âlimlerinden öğrenmeye bak. İlim yolundan ilerlemek isteyen bir kimse vaktin pek dar olduğunu unutmamalıdır. 2)Konuşurken çok dikkatli ol. Hiçbir vakit doğruluğundan emin olmadığın bir sözü söyleme. Kafadan atma! Konuşurken mutlaka ölçülü ol. 3)İlimde fetva verecek bir dereceye vardığın zaman konuşmadan önce çok düşün. Yanlış bir fetva vermektan aslandan korktuğün kadar kork! Bu üç nasihat bilginin kaynağının sağlam olması, bilgiyi aktarırken veya konuşurken dikkatli olunması ve en önemlisi başkalarına fetva vermenin sorumluluk gerektiren bir davranış olduğunun bilincinde olunması gerektiği ile ilgilidir.

Günümüzde bir bilgi kirliliğinden söz edilebilir. Özellikle iletişim şekli ve kanallarının artmasıyla birlikte bu kirliliğin daha da arttığı söylenebilir. İnternet ve sosyal medyada, kaynağı ve yazarı belli olmayan ve doğruluğu tartışmaya açık birçok bilgi yer almaktadır. Bu bilgiler farklı kişiler tarafından izlenmekte ve bazen benimsenmektedir. Kaynağı güvenilir bilgilere erişim ise ya paradır veya böyle girişlere erişim izni istenmektedir. Sağlam bilgi kaynaklarına ancak üniversite veya farklı kurumların abone olduğu veri tabanlarından erişilmektedir. İnternette pozitif bilimlere ilişkin farklı görüşler ortaya atılsa da en çok kafa karışıklıkları daha çok dinî ve ahlaki konularda yaşanmaktadır. Nitekim denetim eksikliğın dolaylı ortadaki devasa bilgi çöplüğünden doğru bilgileri ayıklamak oldukça güçtür (Yüksel, 2014).

İslam dinî, âlimleri övmektedir. Âlim olan kişiler bu şekilde övülürken din onlara birtakım misyonlar da yüklemektedir. Bir ayette, *“İşte biz insanlar için böyle misaller veriyoruz. Fakat bunlar üzerinde ancak âlimler akıl yorar ve onlardaki gerçek manaları anlayabilir”* (Ankebût/43) buyurulmaktadır. Diğer yandan birçok hadiste ilim sahibi kişilerin faziletlerinden bahsedilmektedir. Bir âlimin, yanına oturarak, bir saat ilimle meşgul olma, bir âbidin 70 yıl ibadetinden hayırlıdır (Deylemi) denilmektedir. İlmin ancak bir âlimden öğrenileceğine ilişkin hadisler de mevcuttur. *“İlim üstattan öğrenilir buyuruldu”* (Taberani). Kur'an-ı Kerim'de, *“Eğer bilmezseniz, bilenlerden sorun!”* (Nahl/43) denilirken şüphesiz ilmin başı Allah'ı hakkıyla tanımak olmalıdır. Doğru bilgi edinmek için en sağlam kaynaklardan birisi kitaplar (dinimizislam, 2022) olsa da kitapların da insanlar tarafından yazıldığı ve bu eserlerin doğruluğunun şüphe götürüleceği ortadadır. Bu bakımdan bilginin bir uzman kişiden öğrenilmesi en mantıklı yol olarak görülmektedir.

İlimle ilgili en önemli şahsiyetlerden birisi şüphesiz Hz. Ali'dir. Peygamberin, *“Ben ilmin şehriyim Ali onun kapısıdır”* sözü bunu doğrulamaktadır. Hz. Ali'nin Peygamberin ashâbı içerisinde ilmi ile ileri çıkanların başında geldiği, âlimler içerisinde zirvede olduğuna hiç kuşku yoktur (Avcı, 2004). O Kur'an-ı Kerim konusunda derin bir bilgiye sahiptir. *“Bana Allah'ın kitabından sorunuz. İnen her ayetin gece mi gündüz mü, dağda mı ovada mı indiğini bilirim”* (Süyûtî, 1227; Pusat, 2008) sözleri bunun kanıtıdır. İlmin değerini en iyi âlimlerin bileceği düşünülürse, Hz. Ali de ilmin değerini en iyi bilenlerden birisi olarak kabul edilmektedir.

Başkalarıyla iletişim kurmada en çok tercih edilen yollardan birisi sözlü anlatım yani konuşma yöntemidir. Allah insana bir ağız iki kulak vermiştir. Bunun nedeni, kişi iki dinlesin bir konuşsun diyedir. İnsan konuşurken dikkatli olmalıdır. Söz ağızdan çıkmadan sizin esiriniz iken çıktıktan sonra siz onun esiri olursunuz. Hz. Ali oğlu Hasan'a yapmış olduğu nasihatinde

şöyle buyurmaktadır (Özkar, 2022): “*Bilmediğin şey hakkında söz söyleme. Geremediği zaman söze girişme. Kişi her şeyi bilmek zorunda değildir. Bir konuda bilgisi yoksa bilmiyorum diyebilmelidir. Bilmiyorum demek de ilimdir*” (İbni Mace). Aksi hâlde karşıdakini yalnızca götürecektir bir cevap daha kötü sonuçlara sebep olabilir.

Konuşurken ölçülü olmak gerekir. Bir sözün sarf edilip biçimi karşımızdaki insan üzerinde farklı tepkilere neden olur. Konuşan kişi karşısındakini incitici ve kırıcı sözlerden kaçınmalıdır. Yunus Emre'nin bu konuda söyledikleri çok anlamlıdır.

Söz ola kese savaşı

Söz ola bitüre başı

Söz ola agulu aşı

Bahlı yağ ide bir söz (Bilgin, 2020, s. 30).

İnsanın söylediği bir söz onun başını götürebileceği gibi sarf edilen bir söz bir savaşı da durdurabilir. Hatta söylenen bir söz ağızımızın tadını kaçırabileceği gibi aksine bizi mesut ve bahtiyar kılarak mutluluğumuzu da artırabilir. Bu bakımdan söz söyleme yani konuşma bir sanattır. Birey ve toplumsal hayatımızda önemli bir yeri olan konuşma sanatı diğer yandan bir sorumluluğu gerektirmektedir. Kur'an-ı Kerim yapılan konuşmaların kayıt altına alındığını haber verir (Öztürk, 2012). Ayette şöyle buyurulmaktadır: “*İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında hazır bir gözcü olmasın*” (Zuhur/80). Bu bakımdan konuşan kişi her surette dikkatli olmalıdır.

İnsanlar belli bir eğitim aldıktan ve belli bir olgunluğa ulaştıktan sonra fetva verecek dereceye ulaşırlar. Bilimde fetva verecek derecede olgunluğa ulaşmak, bilim uzmanı olmayı gerektirir. Konunun uzmanı olmayan bir kişinin başkalarına fetva vermesi doğru olmaz. Bu konuda tarikat şeyhlerine ve inanç önderlerine de önemli bir sorumluluk yüklenmektedir. Ehli Sünnet inancına göre fetva, herhangi bir sorunu dinî hukuk kurallarına göre çözümleneyen şeyhülislam tarafından verilen belge (vikipedi, 2022) olarak tanımlanmaktadır. İmam Cafer Buyruğunda, dedelerin yanlış bir fetva vermeleri dile getirilirken; “*âdem âdemi islah edemez. Rehber ve pir vasıtasıdır. Pir talibine: seni ahirette yarlığayım. Gel günahından geçtim dese. Ol pir dinden çıkar*” (Buyruk, 1958, s.178) buyurulmaktadır. Böyle bir durumda talibin işlediği günah hafif sayılır cinsten ise, dede talibe cezasını verip Allah'a tövbe etmesini bildirir. İlaveten Allah af eyleye diye dua etmelidir.

Fetva veren kişi karşısındakinin davranışlarını etkiler. Bu bakımdan fetva vermek mesuliyet gerektiren bir durumdur. Bir hadis fetva vermenin önemini şöyle belirtmektedir: “*Fetva vermeye en cüretli olanınız, ateşe girmeye en cüretli olanınızdır*” (Darimi). İmam Cafer Sadık, bu konuda yetkili bir kişi olmasına rağmen işin ciddiyetini belirtmek için verdiği örnekte, “*yanlış fetva vermekten aslandan korkar gibi kork*” benzetmesiyle, fetva vermenin bazen çok tehlikeli sonuçlara yol açabileceğini vurgulamak istemiştir. Ancak bir kişinin bildiği bir konu hakkında başkalarını fikir vermesi bununla karıştırılmamalıdır. Başkalarının bilmediği konulara açıklık getirmek, insanlığa karşı yararlı bir davranıştır. Hacı Bektaş Veli bir sözünde, “*düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu*” diyerek bunun önemini ortaya koymaktadır (HacıbektaşWeb, 2022).

Sonuç

Yetişkinler eğitiminde önemle üzerinde durulması gereken üç önemli nasihat, İmam Cafer Sadık'ın birisine verdiği öğütlerle ilgilidir. Bu öğütlerin üçü nefsin tezkiyesi, üçü hilm ve diğer üçü ise ilimle ilgilidir. Bu öğütler, günümüz yetişkinler eğitiminde de önemli bir yer tutar. Hatta bu öğütlerin örgün eğitim kurumlarında bile dikkate alınması gerekir. Ancak bu öğütler daha çok yetişkin insanları ilgilendirdiğinden bu konu üzerinde durulmuştur.

İmam Cafer Sadık on iki imamlardan altıncısı olup fıkıh konusunda derin bilgi sahibidir. Devrinde birçok kişinin yetişmesine yardımcı olmuş ve çevresine ışık tutmuştur. Dönemin halifeleri kendisinden çok istifade etmişlerdir. Yaşadıkları dönemde, yetişkinlerin eğitiminde önemli rol oynayan İmam Cafer Sadık'ın sözleri bugün bile insanlara ışık tutacak mahiyettedir. Bu ışık aslında Hz. Muhammed'in getirmiş olduğu İslam dininin aydınlatıcı ışığıdır. Kevser suresinde belirtildiği gibi, Hz. Ali ve Hz. Fatıma evlatları gelecekteki insanların yolunu aydınlatmış ve hâlen mümin yetişkin bireyler bu aydınlık yolda ilerlemeye devam etmektedirler.

İmam Cafer Sadık'ın nefsin tezkiyesine ilişkin üç önemli öğüdü, nefsin terbiyesi için gerekli üç nasihati içermekte olup bu öğütlerin tıbbi, sosyal, ahlaki ve zihni sonuçları bulunmaktadır. İnsanın acıkmadan yemek yememesi, beden sağlığı yanında, nefsin isteklerini dizginleme, başkalarının hâlinde anlama, israfın önüne geçme gibi hem bireysel hem de toplumsal sonuçlar doğuran önemli bir tavsiyelerdir. Helal olmayan şeylerin yenmemesi de önemli bir öğüttür. Helal olmayan şeyler insan sağlığına zararlı olabileceği gibi başkalarının hakkını çiğnemeye yönelik unsurları da içerebilir. Her iki durumdan kaçınmak toplumsal hayatımızda önemli yer tutar. Kişinin yemek yerken midesinin tıka basa doldurmaması, beden sağlığı açısından zararlı olduğu kadar başka insanların rızkını yeme veya israf etme anlamı taşıdığından uygun bir davranış olarak görülmemektedir. Asrımızda genç çocuklar obezite ile karşı karşıyadırlar. Yetişkin insanların birçoğu da fazla yemekten sağlığını bozmakta, bu durum tedaviye yönelik sağlık hizmetlerinin yükünü artırmaktadırlar.

İmam Cafer Sadık'ın hilmle ilgili üç öğüdü takip edildiğinde, toplumda birçok sorun kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Asrımızda birçok insan gergin ve stres dolu bir hayat yaşamaktadır. Bu gerginliğin bir sonucu olarak insanlar birbirinin kalbini kırmakta veya insanlar birbirine hakaret derecesine varan sözler söylemektedirler. Bu türlü olumsuz davranışlara ancak erdemli insanlar tahammül gösterebilirler. Bu bakımdan yetişkin insanların erdemli ve faziletli bir şekilde eğitimine yönelik çalışmalara yer verilmesi oldukça önemlidir. Yaşam boyu öğrenmenin esas olarak kabul edildiği asrımızda buna benzer eğitimlere yer verilmesi Devletin asli görevleri arasında yer almalıdır. Bir diğer önemli husus ise başkalarına bir suç isnat etmenin kötülüğüne yöneliktir. Hz. Ali'nin, insan üzerinde gökten daha ağır bir durum olarak nitelediği bu tür isnatlara karşı uygun bir karşılık vermek her iki taraf için de bir kazançlı bir davranış olacaktır. Zannın büyük bir kısmını günah saymak ve bu tür kişilere karşı Allah'tan bağışlanma ve mağfiret dilemek kâmil insan davranışıdır. İftiraya karşı anlayışla karşılık vermek er kişinin hasletidir. Bize karşı yapılan kötülüklere karşı iyilikte bulunmak ise Hz. Ali ahlakı ile ahlaklanmayı gerektirir.

İmam Cafer Sadık, ilimle ilgili üç nasihatinde, bilgi kaynaklarının sorgulanması gerektiğini belirtmektedir. Bilgi toplumunda, kaynağı belli olmayan birçok bilgi pazarlanmaktadır. Diğer yandan herhangi bir konuda uzman olmayan kişiler açıklama yapmakta

ve insanları yanlış yola yönlendirmektedirler. İnsanlarla konuşurken dikkatli olunması gerektiği de başka önemli bir davranışı gerektirir. Konuşma günlük hayatta insanların çoğunlukla başvurduğu iletişim biçimi olup insanların diline sahip çıkması önemli bir husustur. Bu öğütler içinde en dikkatli olunması gereken hususlardan birisi de başkalarına fetva verme meselesidir. Fetva vermek önemli bir sorumluluk gerektirmektedir. Böyle bir durumda, kişi kendisinden başkalarının davranışlarını da etkilemekte ve insanları şu ya da bu davranışı yapmaya zorlamaktadır. Bu bakımdan fetva verirken çok düşünülmesi gerektiğinin üzerinde önemle durulmalıdır.

Yetişkin eğitiminde bu söylenen öğütlerin üzerinde durulması, birey ve toplum ilişkileri bakımından önemlidir. Özellikle yetişkin eğitiminde eğitici kişilerin bu öğütlerden haberdar olması ve bunların günlük yaşamlarında uygulamaları gerekir. Diğer taraftan yetişkin eğitimde öğrencilerin özelliklerinin de dikkate alınması, eğitimin etkililiğini artıracaktır. Bu bakımdan Türkiye’de yetişkinlerin eğitimi üzerinde çalışmalar yapılarak önemli değerlerin herkese kazandırılmasına gayret gösterilmelidir. Bu kuramsal çalışmanın, yetişkinler eğitiminin bir parçasını oluşturan değerler eğitimi konusunda bir farkındalık oluşturması beklenmektedir.

Kaynaklar

- Algül, H. (2000). İslâm tarihinden örneklerle iftira olayına tahlilî bir bakış. *Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi*, 9(9), 131–142.
- antoloji.com (2016). Sakla kulum beni saklayım seni. <https://www.antoloji.com/sakla-kulum-beni-saklayim-seni-siiri/> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Avcı, S. (2004). Ben ilim şehriyim Ali onun kapısıdır hadisi üzerine. *Marife*, 3, 355- 364.
- Bilgin, A., A. (2020). Yunus’un sözü. *Türk Dili*, 819, 30-34.
- Boran, M. (2016). İslâm fihhında yeme içme ölçüleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2376- 2382.
- Buyruk (1958). *İmam Cafer buyruğu*. (Der. S. Aytekin). Ankara: Eme Basımevi.
- Bülbül, S. (1987). *Yaygın eğitim ve sorunları*. Türk Eğitim Derneği Yayınları (3-32 sayfalar), Ankara: Şafak Matbaacılık
- Celep, C. (1995). *Halk eğitimi: Kavramlar, ilkeler, yöntemler, teknikler*. Ankara: Personel Eğitim Merkezi.
- Cihan, S. (1982). Hz. Peygamberin sünnetinde yeme ve içme adabı. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 33-43.
- Çetin, İ. (2010). *Ölçüler, teklifi hükümler: helâl, haram, mekruh, alış-veriş*. Isparta: Dilara Yayınları.
- Daloz, L. A. (2012). *Mentor: Guiding the journey of adult learners*. (2nd Edition). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Darkenwald, G. G. ve Merriam, S. B. (1982). *Adult education. foundations of practise*. New York: Harper and Row.
- Dinimizislam (2022). Dinimizde ilim ve ilmin önemi. <https://dinimizislam.com/detay.asp?Aid=501> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Ebner, G. ve Motschilnig, R. (2019). *21. Yüzyılda yetişkin öğrenimi bildirgesi öğrenmenin gücü ve hazzı*. (Çev. Yuva Derneği). Avrupa Yetişkin Eğitimi Birliği–EAEA

- Erdem, M. (1997). İlahi dinlerin kutsal kitaplarında helal ve haram anlayışı üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 151-173.
- Gökçe, F. (2017). İbn Hacer el-Askalânî'ye nispet edilen "el-münebbihât" isimli eser üzerine. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 219-275
- Güleç, İ., Çelik, S., Demirhan, B.(2012). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3),34-48.
- Güneş, F. (1996), *Yetişkin eğitimi (halk eğitimi)*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, Z. ve Yetim, H. (2020). Helâl gıda üretimi ve tüketimi. *Journal of Halal Life Style*, 2(2), 70-94
- HacıbektaşWeb (2022). Hacı Bektaş Veli sözleri. <https://www.hacibektas.com/index.php?id=sözleri> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Hacımüftüoğlu, E. (2014). Kur'ân-I Kerim'de müminlerin ağız ve söz disiplini. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 209-243.
- İnternethaber (2019). Ekmeğin aptallaştırdığı ispatlandı! <https://www.internethaber.com/ekmegin-aptallastirdigi-ispatlandi-212046h.htm>Erişim tarihi: 25.02.2022
- Jütte, W. and Lattke, S. (2014). Professionalisation of adult educators international and comparative perspectives. S. Lattke and W. Jütte (Eds.). *Studies in pedagogy, andragogy and gerontagogy* (p.7-21). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien:Peter Lang Edition.
- Karaman, A., S. (2016). Yetişkin eğitiminde meslekleşme sorunları. *Millî Eğitim*, 211, 117-159
- Kaya, Z. (2022). Duygusal yeme nedir? <https://www.yasantipsikoloji.com/yeme-sorunlari/duygusal-yeme-nedir> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Kuran Meâli (2022). Ankebut, Bakara, Fussillet, İsra, Hucurât, Zuhruf ve Maide suresi. <https://www.kuranvemeali.com/> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Miser, R. (1999). *Halk eğitimi ve toplum kalkınması*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- neguzelsözler (2020). Hacı Bektaş Veli sözleri, öğütleri, nasihatleri. <https://www.neguzelsozler.com/unlu-sozleri/haci-bektasi-veli-sozleri.html> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Okçabol, R. (1994). *Halk eğitimi (yetişkin eğitimi)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Örs. F. ve Tetik, S. (2010). Küreselleşen dünyada yeni yönetim paradigmaları: değişim ve iletişim. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 439-456
- Öselmiş, M. (2022). Hastalıklarımız ve çareleri. <https://alonot.com/hastaliklarimiz-ve-careleri/> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Özkar, A. (2022). Hz. Ali'den nasihatler. <https://www.yenimesaj.com.tr/hz-aliden-nasihatler-H1425104.htm> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Öztürk, K. (2012). *Kur'an'da konuşma ilkeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pusat, D. (2008). İlim şehrinin kapısı: Diyanet Dergi, Hz. Ali (r.a.). <https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=11814> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Rogers, A. (1986). *Teaching adults*. London: Open University Press.
- Sanıgök, B. (2021). İyilik yap, kötülük bul. <https://www.gazette.com.tr/Yazi/barisanigok/iyilik-yap-kotuluk-bul-11159> Erişim tarihi: 25.02.2022

- Saygı, Y., B. (2021). Acıkmadan yemek yemenin altında yatan asıl nedenler. <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/galeri/acikmadan-yemek-yemenin-altinda-yatan-asil-nedenler-6476982/1> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Sertoğlu, M. (1968). *Kerbelâdan sonra Oniki İmam*. Halk Kitapları Serisi, İstanbul: Minnetoğlu Yayınları
- TDV (1993). Ca'fer es-Sâdık, *İslam Ansiklopedisi*. (7. Cilt). Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları
- TMK (2001). Türk Medeni Kanunu. *Resmi Gazete*. Tarihi: 8/12/2001 Sayı: 24607
- Toprak, B. (2006). *Yunus Emre divanı*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları: 3, Kültür Dizisi: 3
- UNESCO (1985). *Yetişkin eğitim terimleri*. F. Oğuzkan (Çev.). Ankara: UNESCO Milli Eğitim Komisyonu.
- Uysal, M. (2004). *Türkiye adalet akademisi eğitimcilerin eğitimi temel eğitim programı ders notları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi.
- Vikipedi (2022). Fetva, <https://tr.wikipedia.org/> Erişim tarihi: 25.02.2022
- Yalçın, E. (2002). *Öğrenen ve öğreten arasındaki iletişimin yetişkin eğitimi süreci açısından değerlendirilmesi (Çankaya Halk Eğitim Merkezi ve 7.Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü merkez kursları örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, H., K. (2001). Kul hakkı ve haram lokma. *Altınoluk Dergisi*, 179, 5-6.
- Yüksel, H. (2014). İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu. *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, 125-138.

Extended Abstract

This study has been prepared to reveal the importance of self-education, being gentle with others and knowledge in adult education. The study is a theoretical study based on scanning resources. The concepts related to the education of the soul, being gentle with others and science related to this subject were examined and the literature on this subject was reviewed. In this study, firstly, the concept of adult is discussed and information about adult education is given. Afterwards, a brief statement was made about Imam Cafer Sadik. The imam's self-education, being tolerant towards others, and advice on knowledge have been studied under three headings. This study is expected to make a difference in adult education.

When the word adult is mentioned, people who have completed their physical development are understood. Considering that development is a whole, the adult human should be matured mentally, psychologically, spiritually and emotionally. Adult education differs from children. This difference is due to the characteristics of the adult human being. Adult people are different from others physically, psychologically and socially. The most important variable in adult education is related to the formation of learning. Adult people are different from children. They possess certain prior experiences. Their previous failures may negatively affect their learning. Adult learning should be voluntary. It would not be right to force them into education on a certain subject. The relationship between the adult and the teacher is more like a colleague and friend relationship. The teacher should guide the person to learn, the relationship between them should be based on compassion. The teacher should guide the student and play a key role. This guide should be turned into a story. The trainer should build trust on the learner and be able to make his voice heard during the journey.

Imam Cafer Sadik is the sixth of the twelve imams. He is regarded as a leader of his time. One day, someone who came to Imam Cafer Sadik and said to Abu Abdullah to give me advice, gave him nine advices, three of which were about nafs education, three of which were about gentleness and three about learning. Imam Cafer Sadik's three advices for nafs education are as follows: 1) Do not eat anything

without feeling that you are very hungry. 2) Eat the food you eat only if you are convinced that it is allowable 3) Divide your stomach into three while eating. Take one third for food, one third for drink, one third for yourself and keep it empty. Imam Cafer Sadik's three important advices on the purification of the soul include three advices necessary for the nafs education, and these advices have medical, social, moral and mental consequences. People who comply with these will be physically and mentally healthy and will have a morally superior position.

Imam Cafer Sadik's three advices about cheating are as follows: 1) If someone is right or wrong and insults you and swears at you, never say a bad word to him. 2) If someone accuses you of something bad, God Almighty will correct me if I have what you said, otherwise God will forgive you. These three advices that will make people human are of the kind that will bring a lot to humanity. In societies where people live very stressful and tense lives today, these advices will help people to live in peace. It is a virtuous act for a person to be tolerant towards the other person. One of the important aims of education is to raise virtuous people. On the other hand, when we are slandered, we need to convince the other person. If we have this bad behavior, we should ask Allah's forgiveness. If this is a slander, we should ask Allah's forgiveness for the other person. Even if we do bad things, we should respond to the other person with kindness.

Imam Cafer Sadik's three advices about science are as follows: 1) Look to learn from the scholars of scientific truth. Remember that time is very short. 2) Be very careful when speaking. Never say a word that you are not sure of the truth. 3) When you reach a degree in knowledge to give a advise think hard before you speak. These advices are aimed at questioning the source of knowledge and speaking manners. In the information society, the speed of communication has increased and the source of information has become questionable. People should not be hurtful when talking to each other, and one should be very careful when giving advise to others. Since the fatwa will affect the behavior of the person on the other side, it should be kept in mind that this is a responsibility.